

Examensarbete 15 hp 2011

Lärarprogrammet inriktning musik

Musik, pedagogik och samhälle

Handledare: Ronny Lindeborg

Liv Kindstedt-Snell

Gymnasieskolans dyrbara poäng

Elevers strategier vid individuella val

Sammanfattning

Denna studie syftar till att ta del av gymnasieelevers resonemang kring meritpoäng, och hur meritpoängen påverkar elevers val av kurser i allmänhet och den valbara kursen Estetisk verksamhet i synnerhet. Studien är baserad på gruppintervjuer med ungdomar som studerar i en gymnasieskola i Stockholm. I litteraturgenomgången ryms politiska förslag och beslut, regelverk kring meritpoäng samt debatter gällande meritpoäng och Estetisk verksamhet.

Resultatet visar att meritpoäng är av stor betydelse i gymnasieelevernas val av kurser, så även en påverkande faktor vid valet att välja kursen Estetisk verksamhet eller ej. Resultatet visar även att i de fall gymnasieelever inte vill välja Estetisk verksamhet är det påfallande ofta på grund av att kursen är för avvikande från gymnasieelevernas vardag och anses vara en kurs som inte engagerar och motiverar.

Sökord: Meritpoäng, Estetisk verksamhet, gymnasieskolor, valbara kurser.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	III
1 Inledning och bakgrund	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte.....	3
1.2.1 Frågeställningar	3
2 Regelverk.....	3
2.1 Skillnad på gymnasiepoäng och meritpoäng	3
2.2 Skillnad på meritvärde och meritpoäng.....	4
2.3 Så fungerar meritpoäng.....	5
2.3.1 Meritpoäng på betyg utfärdat innan GY2011	5
2.3.2 Meritpoäng på betyg utfärdat i GY2011	6
3 Debatter.....	6
3.1 Tanken med meritpoäng	7
3.2 Röster om meritpoäng.....	9
3.3 Röster om Estetisk verksamhet.....	11
4 Metod.....	15
4.1 Genomförande	16
4.2 Reflektioner kring vald metod	17
5 Resultat och analys	18
5.1 Meritpoäng.....	19
5.1.1 Empiri	19
5.1.2 Att välja kurser	20
5.1.3 Analys.....	23
5.2 Estetisk verksamhet	23
5.2.1 Empiri	23

5.2.2 Att välja kursen Estetisk verksamhet.....	25
5.2.3 Analys	26
6 Slutsats.....	27
7 Diskussion.....	27
7.1 Vidare forskning	29
Referenser	30
Hemsidor.....	31
Diskussionsforum	31
Bilaga 1	32

1 Inledning och bakgrund

I detta inledande kapitel beskrivs ämnesvalet och frågeställningar kring ämnet. Vidare klargörs syftet.

1.1 Bakgrund

I somras satt jag och samtalade med en yngre kollega på pendeltåget, på väg till vårt gemensamma sommarjobb. Vi talade om högre utbildning och framtida yrken. Det kan hända att vi hade hamnat i just det samtalet, då jag några veckor senare skulle starta min sista termin på min utbildning, och han stod i stånd att börja fundera om det var dags att söka någon utbildning, kanske till våren eller hösten därpå. I frågan vilken typ av utbildning min sommarjobbskollega skulle välja, påpekade han att han var nöjd att han hann se till att få med sig lite extra meritpoäng vid valet av kurser i hans tredje år på gymnasiet. Jag, som hade lite koll på vad meritpoäng var för något trots att det inte fanns i system när jag gick i gymnasiet, undrar hur han menade när han sa att han ”hann få med sig lite extra meritpoäng”? Han förklarade då att meritpoängssystemet hade införts under hans gymnasietid, och att han hann göra ett omval på sina kurser, för att välja de kurser som gav meritpoäng till högre utbildningar, istället för de han redan hade valt. Han menade nu att han hade större möjligheter att komma in på fler utbildningar. För mig var det ett okänt resonemang, då det jag minns från att välja kurser under min gymnasiegång handlade om att välja så roliga och givande kurser som möjligt. Det var sällan tal om att välja bort personligt intressanta kurser för ”viktigare” kurser. Men samtidigt fick jag påminna mig om att dagens gymnasieskola har förändrats från min gymnasietid.

Som en följd av gymnasieförordningen SFS 2010:2039 och nya skollagen, SFS 2010:800, har förutsättningarna för den svenska gymnasieskolan förändrats från hösten 2011. Reformen kallas GY2011 och innebär bland annat en större skillnad mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program, nytt betygssystem, färre antal individuella valbara poäng samt att *kärnämnen*a byter namn till *gymnasiegemensamma ämnen* där kursen *Estetisk verksamhet* blir utbytt mot *Historia 1*.

Samtidigt som eleverna i den reformerade gymnasieskolan har fått färre valbara poäng har nya antagningsregler till högskola och universitet förändrat förutsättningarna för elevernas valbara kurser på gymnasiet ytterligare, där meritpoängssystemet införts (SFS 2006:1054). Meritpoäng ges i utvalda kurser om eleven klarar minst godkänt (betyget E i nya gymnasieskolan), och kan ge extra poäng på slutbetyget som en hjälp att ta sig in på de populäraste högskoleutbildningarna. I dagens reformerade

gymnasium finns meritpoäng att hämta i moderna språk-, matematik- och engelskakurser, då syftet är att uppmuntra ansträngning i just dessa ämnen.

I en rundringning till ett antal gymnasieskolor som *Lärarnas tidning* gjorde hösten 2010 (Schmieder, 2010) visade det sig att hälften av de intervjuade skolorna räknade med att behöva säga upp lärare i Estetisk verksamhet. I skolorna fanns även en misstanke om att de estetiskt valbara kurserna skulle komma att väljas i mindre utsträckning än tidigare i samband med att meritpoäng införs och de valbara poängen minskas. (ibid.)

Att de estetiska kurserna på gymnasiet inte blir attraktiva nog för eleverna när poängen de har att tillgå blir mer och mer dyrbara är också min misstanke och bävan. Jag är intresserad av att ta del av gymnasieelevers resonemang kring valbara kurser i allmänhet och estetiska kurser i synnerhet. Vad har eleverna för inställning till en kurs som Estetisk verksamhet? Saknas den bland eleverna som obligatorisk kurs, eller är det en lättnad att den inte längre är påtvingad? Väljs den nu när den är valbar, men faktiskt inte konkurrerar på samma villkor som andra valbara kurser?

Men något mer engagerad är jag i frågan om meritpoäng, och hur mycket dessa styr eleverna i gymnasieskolan. Är meritpoängen viktigare än innehållet i kursen? Agerar eleverna efter syftet med meritpoäng? Hur påverkar meritpoängssystemet estetiska kurser som liknar Estetisk verksamhet? Och återigen; väljs de nu när de faktiskt inte konkurrerar på samma villkor som andra valbara kurser?

Jag är själv kritisk till både meritpoängssystemet och beslutet att ta bort Estetisk verksamhet som obligatorium, då jag har en upplevelse av att båda faktorerna kan påverka gymnasieelevers skolgång negativt. Min misstänksamhet till meritpoäng bygger på en känsla av att betygshets bland elever kan öka och den enskilda elevens fria val att välja sådant som intresserar och ligger i dennes natur minskas. Mitt missnöje till att Estetisk verksamhet är borttagen från de gymnasiegemensamma ämnena grundar sig i en övertygelse jag har att estetiska processer kan främja elevers skolgång. Jag ser de estetiska ämnena som en väg in i det kreativa tänkandet och en plats för individen att utveckla såväl personliga som yrkesmässiga sidor.

Med detta arbete vill jag närma mig frågor om meritpoäng, valbara kurser och Estetisk verksamhet genom att ta del av gymnasieelevers reaktioner på förändringarna som skett. Jag vill ta del av gymnasieelevers resonemang och åsikter i frågan för att få en bild av hur de påverkas och agerar. Litteraturen som ligger till grund för arbetet och intervjuerna med gymnasieelever gäller främst dokument från regeringen och högskoleverket, samt debattartiklar och annat politiskt stoff. Jag valde denna typ av litteratur då den gav ett bra underlag till intervjuerna och analyserna därefter samt skapar en fundamental förståelse för ämnet.

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka gymnasieelevers inställning till sina valbara poäng och vad de ska användas till. Jag vill ta reda på hur elever resonerar kring sina valbara poäng nu när meritpoängen är ett faktum. Till detta hör också att klarlägga elevers resonemang kring att välja kursen Estetisk verksamhet med tanke på nämnda faktum.

1.2.1 Frågeställningar

- Är meritpoäng en avgörande faktor vid val av kurs?
- Agerar eleverna efter regeringens syfte med meritpoäng?
- Är meritpoängen som kursen ger viktigare än innehållet i kursen?
- Hur resonerar elever kring att välja kursen Estetisk verksamhet?

2 Regelverk

I följande kapitel reder jag ut väsentliga begrepp och termer som är av nytta att förstå i ämnet, samt regler kring meritpoängssystemet. Regler kring meritpoäng är fastslagna i högskoleförordningen (SFS 1993:100) och det är därifrån jag har fått mina fakta om inget annat anges.

2.1 Skillnad på gymnasiepoäng och meritpoäng

Dagens gymnasieutbildningar är utformade som program. Det finns 18 nationella program, där 12 av dem är yrkesförberedande och 6 program är högskoleförberedande. De nationella programmen är fastslagna i skollagen, SFS 2010:800, och ska se lika ut på alla gymnasieskolor i landet. Lokala utformningar eller inriktningar av programmen kan förekomma, efter att godkännande har prövats och gått igenom hos Skolverket (SFS 2010:2039).

Skillnaden mellan yrkesförberedande program och högskoleförberedande program är just den att i den förstnämnda förbereds eleven för yrkeslivet, i den sistnämnda för högre fortsatta studier. I föregångaren till dagens gymnasieskola fanns 16 nationella program, där alla var mer eller mindre högskoleförberedande (Wallin, 1997). Med detta menas att alla gav högskoleförberedelse, men de flesta programmen endast grundläggande behörighet, och ett fåtal av programmen en bredare behörighet (ibid.). Med fler valbara poäng i gårdagens gymnasieskola fanns det dock större chanser att förbereda sig ytterligare för eventuella fortsatta studier även i de

gymnasieutbildningar som endast gav grundläggande behörighet till högskolan. I dagens gymnasieskola har eleven färre valbara poäng att röra sig med, och är därmed i större utsträckning mer hängiven åt beslutet av program som gjordes när eleven fortfarande gick i nionde klass på grundskolan.

Ett gymnasieprogram, högskoleförberedande eller yrkesförberedande, består av olika kurser som sammanlagt bildar 2500 gymnasiepoäng. Kursernas storlekar varierar, och därmed poängen de ger. De minst omfattande kurserna ger 50 gymnasiepoäng, och sedan ökas poängantalen i steg om 50 för mer omfattande kurser. Skolverket formulerar omfattningen av kurserna så här:

Varje kurs har ett fastställt antal gymnasiepoäng som är ett mått på kursens omfattning (tid/arbetsinsats) i förhållande till målen. När en elev nått målen och betyg utfärdats får eleven poäng för kursen. En veckas heltidsstudier motsvarar 25 poäng. (Hemsida Utbildningsinfo, 2011.)

Meritpoäng bör alltså inte blandas ihop med gymnasiepoäng. Meritpoängen har ingen betydelse för poängräkningen på kurserna i gymnasiet, utan blir aktuella först när ansökan till högskolan görs. Meritpoängen bildar en summa som adderas på *meritvärdet* av slutbetyget.

2.2 Skillnad på meritvärde och meritpoäng

När en elev har fullgjort ett program på gymnasiet kan dennes betyg i alla kurser räknas samman och ett jämförelsetal, meritvärdet, av betygen räknas ut. Detta efter ett system som finns fastställt i högskoleförordningen, som följer denna princip:

<i>Betyg t.o.m. 2012</i>	<i>Betyg fr.o.m. 2013</i>	<i>Meritvärde</i>
IG	F	0,0
G	E	10,0
	D	12,5
VG	C	15,0
	B	17,5
MVG	A	20,0

Betygen från gymnasieskolan förvandlas till siffervärdena enligt listan ovan. Den siffran multipliceras med kursens poängantal, och ett nytt siffervärde bildas. Ett VG eller C i en 50 poängs kurs bildar alltså 750 poäng ($15 \times 50 = 750$). Detta görs med alla lästa kurser, därefter adderas alla de nya siffervärdena. Den nya summan divideras med programmets poängantal

(2500 poäng) och ett jämförelsetal, meritvärde, har uppkommit. Meritvärdet kan som mest uppgå till 20,0 poäng. Till meritvärdet adderas sedan eventuella meritpoäng.

2.3 Så fungerar meritpoäng

Meritpoäng ger en möjlighet att höja elevens meritvärde på gymnasiebetyget inför en ansökan till högskola eller universitet. Meritpoängen läggs till på elevens ursprungliga meritvärde, med en maxkvot på 2,5 poäng, vilket innebär att meritvärdet på elevens gymnasiebetyg inte längre stoppar vid 20,0 poäng, utan hela 22,5 poäng. Det finns dock ett antal bestämmelser i högskoleförordningen (1993:100) kring hur meritpoäng ges, och bestämmelserna skiljer sig beroende på om betyget är utfärdat i den äldre gymnasieskolan eller i den reformerade gymnasieskolan – GY2011. Därför följer här en förklaring kring detta.

2.3.1 Meritpoäng på betyg utfärdat innan GY2011

Här följer reglerna kring meritpoäng för elever som påbörjade en gymnasieutbildning senast höstterminen 2010, och alltså kommer ut med ett slutbetyg från gymnasieskolan senast vårterminen 2012.

Meritpoäng ges i olika kategorier av kurser, där den ena är *meritkurser* och den andra är *områdeskurser*. Meritkurserna ger meritpoäng till *alla utbildningar* medan områdeskurserna ger meritpoäng till *utbildningar som angränsar till kursens innehåll*.

Till kategorin meritkurser hör utvalda kurser i moderna språk, engelska och matematik. Moderna språk ger maximalt 1,5 poäng, engelska maximalt 1,0 poäng och matematik likaså som mest 1,0 poäng. Meritpoäng för språk, engelska och matematik kan alltså aldrig överstiga detta. Så oavsett om en elev har läst exempelvis flera matematikkurser, där alla meritpoänggivande, och kanske rent teoretiskt har kommit upp i en meritpoängnivå på 2,0 poäng för just matematikkurser, är 1,0 meritpoäng det eleven får tillgodoräkna sig. Om kursen är en *behörighetskurs* till sökt utbildning ges inte meritpoäng. Det vill säga att om exempelvis Engelska B, som är en meritkurs, krävs som behörighet för sökt kurs eller utbildning ges inte 0,5 meritpoäng som kursen annars bidrar med. Minst betyget godkänt krävs för att meritpoängen ges. Högre betyg än godkänt ger inte fler meritpoäng.

Kategorin områdeskurser kan ge max 1,0 poäng och ger meritpoäng för gymnasiekurser som är särskilt relevanta till vald kurs eller utbildning på högskola eller universitet. Även här ges ej meritpoäng om kursen är behörighetskrävande. I övrigt gäller 0,5 meritpoäng för en 100 gymnasiepoängs kurs, och 0,25 meritpoäng för en 50 gymnasiepoängs kurs. Meritpoäng ges dock inte för 50 poängskurser om meritpoäng har getts till en 100 poängskurs i samma ämne.

Högskoleverket har beslutat om vilka utbildningar som särskilda områdeskurser ska premieras. Vid en ansökan till civilekonomutbildningen ges exempelvis Företagsekonomi B och Marknadsföring 0,5 meritpoäng vardera. Detta för att företagsekonomi och marknadsföring anses vara särskild lämpad kunskap att ha med sig in i utbildningen, och premieras därför. Till detta ges alltså också meritpoäng för eventuella meritkurser (såsom Engelska C eller Matematik E). (HSVFS, 2007.)

2.3.2 Meritpoäng på betyg utfärdat i GY2011

Elever som påbörjar en gymnasieutbildning höstterminen 2011 och framåt läser efter den nya gymnasieförordningen, GY2011. För elever med utfärdat slutbetyg efter denna förordning, alltså tidigast år 2013, ser reglerna kring meritpoängen något annorlunda ut. Skillnaden är att eleverna inte längre kommer att få meritpoäng för områdeskurser¹. I exemplet om civilekonomutbildningen som nämndes i föregående stycke kommer alltså dessa elever inte få meritpoäng för kurser som Företagsekonomi B och Marknadsföring, även om eleven har läst kurserna. Detta innebär att det från och med hösten 2013 kommer ansökningar till exempelvis civilekonomutbildningen där den del sökande (med äldre utfärdade gymnasiebetyg) får meritpoäng på kurserna och en del sökande (med betyg från GY2011) inte kommer att få meritpoäng på kurserna.

Elever med slutbetyg från GY2011 kommer alltså att få tilldelat meritpoäng endast på meritkurserna – moderna språk, engelska och matematik. Samma regler för poängtilldelning gäller här som för elever med äldre gymnasiebetyg (se föregående avsnitt, 2.3.1).

3 Debatter

Med detta kapitel vill jag belysa olika åsikter i debatten kring meritpoäng och kursen estetisk verksamhet. Inledande förklaras syftet med meritpoäng, det vill säga varför meritpoäng har införts. Därefter följer kritiska röster mot förslaget. I slutet av kapitlet ges bakgrunden till varför kursen Estetisk verksamhet har blivit slopad som obligatorisk kurs och en debatt kring det beslutet.

¹ Beslutet att ta bort meritpoäng på områdeskurser behandlas i kapitel 3.1.

3.1 Tanken med meritpoäng

I en debattartikel från 2007 i Dagens nyheter (Björklund, 2007) menar utbildningsminister Jan Björklund att sökandetrycket på b- och c-språk samt fördjupande matematikkurser ska ha minskat avsevärt från år 1997 fram till tiden då artikeln skrevs. Björklund beskriver statistiken som något alarmerande och att det är dags att ge svenska gymnasieelever ytterligare uppmuntran att läsa dessa ämnen. Angående minskningen på språksidan skriver Björklund att

Hela vår tillvaro europeiseras och globaliseras, men våra ungdomars språkkunskaper halveras. Så får det inte vara. (Björklund, 2007.)

och menar att gymnasieeleverna i den svenska skolan måste skaffa sig goda språkkunskaper för sitt framtida, globaliserade liv.

Angående det fallande intresset kring att välja avancerad matematik ger Björklund inget direkt exempel i sin debattartikel på varför just detta är ett problem. Han framhäver endast att fördjupande kurser i matematik ska börja premieras.

Att det var dags att göra något åt denna dalande statistik, och det med hjälp av meritpoäng, var inga nya tankebanor och inte heller något specifikt för Björklund och Fredrik Reinfeldts regering som han ingick i år 2007. Beslutet att göra fördjupningskurser i matematik och språk till meritkurser togs redan av Björklunds företrädare, Leif Pagrotsky under Göran Perssons regering år 2006 (SFS 2006:1054). Skälet till beslutet var i enighet med Björklunds senare tankar – kunskaper i språk och avancerad matematik ska premieras (Pagrotsky, 2005).

Pagrotsky och Persson uttrycker det nämligen i sin proposition från 2005 (Prop 2004/05:162) att goda kunskaper i både språk och matematik hos svenskarna är av stor betydelse för Sveriges framtid. Språkkunskaper anses gynna internationella kontakter i samhälls- och näringslivet, tillika bidra till en förståelse för andra kulturer. Matematikkunskaper anses avgörande för deltagande i teknisk utveckling, forskning och yrkesliv, samt ”att utveckla kunskaper i naturvetenskapliga ämnen” (Pagrotsky, 2005, s 187).

Meritpoäng infördes alltså i ämnena, med en rädsla för att Sverige ska hamna i bakkant i internationella relationer, teknisk utveckling, naturvetenskaplig forskning och angränsande områden om inte fler svenska elever läser ämnena. Det gjordes med en vilja att öppna dörrar åt den unga svenska generationen att ta del av dessa områden.

Idag, när meritpoängssystemet har några år på nacken, är fortfarande utbildningsminister Björklund av den uppfattningen att svenska gymnasieelever behöver en extra uppmuntran att studera språk och matematik. Även om reglerna kring meritpoängen har ändrats för att de ska verka efter syftet (Björklund 2011; 1993:100, bilaga 3) anses extra

meritvärdering av utvalda språk- och matematikkurser vara ett lämpligt sätt att premiera kunskap.

I en webpresskonferens den 3 oktober i år, 2011, klargör Björklund de nya gällande reglerna kring antagning till högskolan, och därmed också de nya riktlinjerna för meritkurser i den nya gymnasieskolan och dess poäng (Björklund, 2011). Där menar Björklund att beslutet att införa meritpoäng för de så kallade områdeskurserna blev ”mindre framgångsrikt” (Björklunds ord) och man har därför tagit bort denna kategori för elever som börjar gymnasiet HT 2011. Elever som idag går andra och tredje året på gymnasieskolan, den gamla gymnasieskolan, och tidigare elever får fortfarande tillgodoräkna sig sina meritpoäng för områdeskurserna vid ansökan till högskola eller universitet.

Däremot, säger Björklund i presskonferensen, att den extra meritvärderingen av språk- och matematikkurser har visat sig ge den effekt som regeringen önskat – fler elever väljer dessa kurser nu än innan 2007, då inget meritpoäng gavs. Björklund uttrycker det som att

Man väljer att utnyttja sin valfrihet till detta, när man nu får meritpoäng.
(Björklund, 2011, 03.46.)

Han menar att en tydlig signal om att ansträngning lönar sig har skickats ut till eleverna, och att eleverna har tolkat signalen rätt. På Folkpartiets (FP) hemsida beskriver partiet vad de anser att meritpoängen har haft för inverkan på eleverna.

[Folkpartiet har...] Gett eleverna incitamentet att välja svåra ämnen som fördjupningskurser i språk och matematik i stället för kurser av hobbykaraktär genom meritpoäng vid ansökan till högskolan. (Hemsida, FP, 2011.)

Tanken med meritpoäng är alltså återigen att ge en extra tyngd åt de viktiga ämnena språk och matematik. Att skaffa sig ett högt betyg i kurser av ”hobbykaraktär”, vilka Björklund beskriver i den tidigare nämnda debattartikeln (Björklund, 2007) som exempelvis Manikyr, Skoterkörkort och Jägarexamen (vilka finns att läsa på utvalda gymnasium runt om i landet) ska inte vara ett sätt att höja sitt meritvärde inför en högskoleansökan. Han menar att kurserna med ”hobbykaraktär” inte kräver något pluggande, och ska därför inte premieras med ett högt meritvärde, som i sin tur ger en väg in till högre utbildning. De höga betygen eleverna ska bygga sitt meritvärde på ska vara i mer krävande och avancerade kurser. ”Det måste löna sig att plugga!” (ibid.) avslutar Björklund artikeln, och menar då att det ska löna sig att plugga (läs studera hårt) vissa typer av kurser.

3.2 Röster om meritpoäng

Högskoleverket (HSV) släppte i maj 2011 sin rapport *Första antagningen med de nya reglerna – en uppföljning av antagningen till höstterminen 2010* (HSV 2011). I denna har HSV bland annat kartlagt och analyserat meritpoängens betydelse för antagning till universitets- och högskoleutbildningar hösten 2010, då detta var den första terminen meritpoäng började gälla vid antagning.

I rapporten konstaterar HSV att en stor del, nämligen 40 procent, av de som sökte högskola eller universitet till hösten 2010 sökte med maximalt antal meritpoäng, 2,5 poäng. Det redovisas även att kvinnor har maximerat sina meritpoäng i större utsträckning än män och att det var vanligare att de sökande hade läst kurser som gav ett stort meritpoängpåslag (exempelvis 1,0 poäng) än ett litet (exempelvis 0.25 poäng). Men klart är att eleverna har valt kurser med meritpoäng – enligt regeringens tanke.

HSV kan i rapporten däremot visa att kurser i moderna språk var det som sällan gav meritpoäng för de sökande. De sökande hade istället skaffat sig meritpoäng via engelska, matematik och områdeskurser. HSV:s utredning visar att de flesta sökande hade valt att läsa Engelska C istället för ett modernt språk steg 5, då dessa ger samma meritpoäng, 1,0 poäng (ibid., sida 26).

Information kring meritpoäng tycks ha varit viktigt för att kunna skaffa sig den maximala utdelningen av meritpoäng. HSV menar i rapporten att de som har fått god information kring systemet i många fall har lyckats söka utbildningar med 2,5 poängs meritpoängpåslag, medan de som inte har haft informationen inte har nått dit i samma utsträckning. HSV antyder också att det finns tendenser till att gruppen som sökt med 2,5 extra meritpoäng är en ganska homogen grupp.

av dem som har 2,5 meritpoäng i antagningen till höstterminen 2010 är en stor majoritet kvinnor med svensk bakgrund som är 19 eller 20 år gamla och som gick ut gymnasieskolan 2009 och 2010. (ibid., sida 52.)

HSV tolkar detta som att elever som gick ut gymnasieskolan år 2009 och 2010 hade haft möjlighet att skaffa sig god information kring systemet, då beslutet om systemet tagits innan eller i början av deras gymnasietid. Äldre avgångselever hade inte möjlighet att ta del av informationen på samma sätt då inget beslut var taget, eller att elevernas kursval redan var gjorda. HSV antyder också att det finns en risk att bara en viss typ av elever faktiskt tar del av den informationen som finns.

Reflektionerna från HSV efter första antagningen med dessa regler är bland annat att meritpoängen till viss del ger ett skevt urval. HSV menar att meritpoängen på de valda kurserna inte visar de blivande studenternas förmåga att nå framgång på högskolan eller universitet. Eftersom det räcker med betyget godkänt i en meritkurs för att poängpåslaget ska ges kan elever

som valt kurser med meritpoäng anstränga sig *mindre* i gymnasiet än elever i kurser utan meritpoäng. Detta påverkar kunskapsnivån på sökt utbildning.

Meritpoäng får stor vikt i relation till de övriga betygen i jämförelsetalet. För en sökande med ett högt jämförelsetal (bara VG och MVG) krävs för en höjning av jämförelsetalet med en (1) poäng, en höjning av betyget i fem 100-poängskurser från VG till MVG. Att höja med en (1) meritpoäng kräver däremot bara betyget G i två 100-poängskurser. (ibid., sida 9.)

För att få goda resultat på högskolan kan betyg som VG och MVG vara goda förutsättningar menar HSV, men i och med meritpoängssystemet kan det räcka med G, vilket snedvrider antagningen. HSV menar även att just meritkurserna bidrar till ett snedvidet urval, alltså inte bara poängen i sig, utan även den kunskap som kurserna ska ge. HSV skriver att moderna språk och matematik inte är viktiga kunskaper i alla utbildningar (sida 58), men att det är just dessa kurser som ändå kan ha avgörande betydelse för antagningen till dessa utbildningar. Elever med G i meritämnen kan gå före en elev med MVG i ett icke meritämne som är av större betydelse för utbildningen.

HSV ställer sig alltså i hög grad kritiska till meritpoäng och dess inverkan på antagning till högre utbildningar. Det ska tilläggas att HSV har skrivit rapporten helt ur antagningens synvinkel och inte särskilt kommenterat regeringens tanke med meritpoängen – att de extra poängen ska ges som en lockelse att ta del av kunskapen i de utvalda ämnena. Men det är inte heller HSV:s uppgift, utan det är att se till att rätt personer utbildas till rätt sak. I de två avslutande meningarna i rapporten skriver HSV att:

Det finns stor anledning att trots alla förändringar göra om antagningssystemet i grunden och inte bara ”lappa och laga.” Första steget är att ta bort meritpoängen. (ibid., sida 58.)

Det finns fler kritiska röster till meritpoängssystemet. Inför riksdagsvalet 2010 skrev *de rödgröna*² i rapporten *Fyra år med ökande klyftor – Se upp för dörrarna - dörrarna stängs* (S, MP, V, 2010) att meritpoäng bidrar till orättvisa. Oppositionspartierna menar att reglerna som regeringen utformat kring meritpoängen inte gynnar alla. Det de rödgröna syftar på är hur språkvalet inför årskurs 6 i grundskolan påverkar chanserna att ta del av meritpoäng i gymnasiet. Med Anders Flodström, före detta universitetskansler och chef för HSV, som referens menar de att barn med engagerade föräldrar gynnas, då valen är tvungna att göras vid så tidig ålder. (ibid.)

² Samarbetspartierna Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet vid valet 2010.

Sveriges förenade studentkårer (SFS), den nationella studentorganisationen med ett fyrtiotal studentkårer under sig (SFS hemsida), delar både de rödgrönas kritik, att systemet inte är rättvist, och HSV:s kritik, att systemet snedvrider antagningen till högre utbildning. I en debattartikel (Georgsson & Pettersson, 2011) i Svenska Dagbladet (SvD) den 8 oktober 2011 beskriver ordförande Camilla Georgsson och vice ordförande Sabine Pettersson hur de erfar att det nya antagningssystemet inte bidrar till en ökad kunskapsnivå hos elever, utan snarare ”elevernas strategiska tänk”, som de uttrycker sig (ibid.). Meritvärdet hos en sökande visar inte betygsnivån och därmed kunskapsnivån, utan vilka smarta val den sökande gjorde i gymnasiet.

Vidare antyder Georgsson och Pettersson att gymnasieelevernas val inte är särskilt öppna, utan snarare snäva och utifrån riktade i och med meritpoängssystemet.

Att elever ska anstränga sig under gymnasietiden är inget nytt, men att använda antagningssystemet som ett sätt att styra elevers utbildningsval i gymnasiet är att missbruka systemets syfte. (ibid.)

Beatrice Högå, tidigare ordförande för SFS, betonar i en intervju av Sveriges Television (SVT) i juli 2010 hur meritpoäng är orättvis. Hon menar att elever från akademisk bakgrund gynnas, medan de studieovana hamnar utanför. Hon uttrycker också att meritpoäng blir ”en återvändsgränd för många” (Högå, 2010), då valen från gymnasiet blir så väldigt betydande och kan vara svåra att påverka i efterhand.

3.3 Röster om Estetisk verksamhet

Förslaget att slopa Estetisk verksamhet som ett kärnämne blev först blottat i betänkandet *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* SOU 2008:27 (Ferm, 2008) i mars 2008.

[...] eleverna ska ges möjlighet till ytterligare fördjupning inom karaktärsämnena och därmed en ökad yrkesförberedelse. Det gör att vissa av de ämnen som i dag fungerar som kärnämnen måste få ett mindre utrymme. (ibid., sida 360.)

”Vissa av de ämnen” visade sig bara vara ett ämne – Estetisk verksamhet. I förslaget fick kursen Historia A (senare Historia 1) ta Estetisk verksamhets plats i kategorin kärnämnen (senare kallat *gymnasiegemensamma ämnen*, efter förslaget). Man får anta att utredaren ansåg att Historia A inte skulle inkräkta lika mycket på karaktärsämnena som Estetisk verksamhet måste ha gjort tidigare.

Syftet med att ändra benämningen på de obligatoriska kurserna från kärnämnen till gymnasiegemensamma ämnen var enligt betänkandet att begreppet kärnämne är föråldrat och något som inte har fungerat så bra. Tidigare utredningar har visat att eleverna på gymnasieskolan hade svårt att

nå målen i dessa ämnen, samt att de hade svårt att se vilken nytta ämnena hade för dem och kopplingen till deras program³. Detta gjorde att lärarna i sin tur påfallande ofta gjorde individuella planer till elever och ibland reducerade innehållet i kurserna för att elever med svårigheter skulle ha möjlighet att nå målen. Detta var alltså ett problem, då tanken med kärnämnen var att kurserna skulle ha samma omfattning och följa samma kursplaner nationellt. (ibid., s. 237; s. 340.)

Att byta benämningen till gymnasiegemensamma ämnen skulle enligt betänkandet leda till att man kan häva idén att kurserna ska vara lika för alla program, som var tanken med kärnämnen. Innehållet i kurserna som är gymnasiegemensamma ska istället kunna varieras mellan programmen, men ska alltid ingå i alla program då utredaren anser att ”de utgör en gemensam grund för alla program på gymnasieskolan” (ibid., s. 340) .

Med den ingången att den nya gymnasieskolan behövde en ny inställning till vad de obligatoriska kurserna ska vara bra för och att de ej ska ha för stor inverkan på programmets inriktningskurser fick Estetisk verksamhet stryka på foten som obligatorisk kurs. Utredningen föreslår att alla skolor dock ska ha minst en estetisk valbar kurs, som eleverna har möjlighet att välja från sina individuella valbara poäng. Detta skulle inte behöva vara just kursen Estetisk verksamhet, utan vilken annars kurs som helst med estetisk inriktning. (ibid., s. 361.)

Denna utredning var det som senare låg till grund för beslutet i nya skollagen (2010:800) att inte ha med Estetisk verksamhet bland de gymnasiegemensamma ämnena i den reformerade gymnasieskolan. I beslutet slogs också fast att alla skolor måste erbjuda minst *en* estetisk valbar kurs som möjlighet för eleverna att välja med sina individuella poäng, i enighet med förslaget⁴.

Förslaget och senare beslutet att inte ha med Estetisk verksamhet bland de gymnasiegemensamma ämnena fick svar på sina håll. *Läraryrket* var en röst i raden som ställde sig direkt kritiska redan vid förslaget. I en rapport förbundet sammanställde i början av 2009 (Läraryrket 2009) delade de med sig av sin kritik mot förslaget. I inledningen av rapporten ventileras ordförande Eva-Lis Siréns egna farhågor om hur slopandet av estetisk

³ Nämnvärt är att utredningen skriver på sida 237 att Estetisk verksamhet var det kärnämne som tillsammans med Svenska A flest elever nådde betyget godkänt i.

⁴ Kursen Estetisk verksamhet finns inte längre kvar som kurs hos Skolverket (Hemsida, Skolverket), men kan förkomma som lokalt utformad kurs.

verksamhet som obligatorisk kurs tillsammans med införandet av meritpoäng kommer att hota de estetiska ämnena på gymnasiet.

I och med att ämnena inte kommer att vara meritpoängsgrundande inför högskolevalet i samma utsträckning som andra ämnen, till exempel matematik och språk, är risken stor att eleverna väljer bort estetiska ämnen som individuellt val. (ibid., s. 2.)

Vidare i rapporten kan man ta del av Lärarförbundets protest mot förslaget genom att de presenterar aktuell forskning på hur kreativitet och estetik är av stor vikt inom en rad områden på arbetsmarknaden och för den svenska tillväxten. Förbundet hänvisar även till statistik som påpekar att flertalet föräldrar till elever i grund- och gymnasieskolan anser att estetiska ämnen bör vara fortsatt obligatoriska i gymnasieskolan. (ibid.)

Även *Lärarnas riksförbund* (LR) har debatterat om estetiska ämnen i gymnasieskolan, och föreslår att alla gymnasieprogram ska ha ett avsatt utrymme för estetiska ämnen. Detta behöver inte vara just kursen Estetisk verksamhet, utan eleverna ska kunna välja mellan en rad estetiska ämnen (LR, 2010). LR anser det viktigt att alla elever i gymnasieskolan, oavsett program, får ta del av estetiska ämnen för att utvecklas som person, medborgare och till sin kommande yrkesroll. Estetiska ämnen bör inte endast vara för elever på Estetiska programmet, menar LR.

Samma tankebanor diskuterar Sven-Eric Liedman, idéhistoriker och författare, i sin bok med en något svart beskrivning av dagens skola *Hets! En bok om skolan* (Liedman, 2011). Liedman tolkar valet att strypa estetiska infallsvinklar åt flertalet på gymnasieskolan som att ”konstnärligt skapande blir en sak för blivande specialister” (ibid., sida 118), med ett estetiskt program så skiljt från andra program. Lekfullhet och kreativitet får ingen plats i nya gymnasieskolan beklagar sig Liedman, och menar att det talar mot idéer från stora pedagogiska och filosofiska profiler som Lev Vygotskij och Friedrich Nietzsche. (ibid.)

Dessa är alltså en rad röster som hörts i debatten om estetiska ämnens plats på gymnasieskolan. Föräldrar, representanter för lärare och idéhistoriker har fått sagt sitt. Vad säger då de som faktiskt berörs; eleverna? För att finna deras åsikter – för de finns – får man leta på de så kallade sociala medier som finns på det vida Internet. En livlig diskussion finns även där – på bloggar, diskussionsforum och så kallade communities⁵.

⁵ Sociala nätverksplatser, hemsidobaserade på Internet.

Fokus i elevernas (och före detta elevers) debatter på Internet verkar vara en annan än den vi nyss har synat. Våldigt sällan berörs tankegångar om att estetiska ämnen kan vidga individens kreativa tänkande, utveckla individen som person, medborgare och dess kommande yrkesroll eller stärka den svenska tillväxten. Vanligare är att diskussionerna riktar kritik mot kursen Estetisk verksamhet gällande att den känns helt irrelevant till det programmet eleven läser eller har läst, innehållet upplevs icke motiverande och att kursen inte har en betydelse för elevens framtida studier eller yrkesliv. En vanlig uppfattning bland eleverna som diskuterar ämnet tycks också vara att det är lätt att nå högt betyg i kursen.

Här följer utdrag ur en rad diskussionstrådar på diskussionsforumen Sweclockers⁶, Whoa⁷ och Kolozeum⁸.

Jag tycker estetisk verksamhet skall bort som kärnämne. Varför har man det som kärnämne? Kärnämnen skall ju gynna alla och förbereda alla bättre inför arbetslivet, men hur gynnar det mig som går Elitidrott-natur? Slösa ~50h av min skoltid på att rita bilder och sådant, hur gynnar det mig? (Signatur Frixos, Sweclockers, 2008)

Jag kan vara kreativ när jag känner för det och göra det på mitt sätt, även om det finns ett par val inom ämnet så behöver det inte överensstämma med individens nivå. Det är bättre att slopa ämnet och låta studenterna ängna [sic.] åt sig på den typ och nivå av kreativitet som passar dem på fritiden. (Signatur 037180, Sweclockers, 2008)

Kan bara hålla med om att estetisk verksamhet skall tas bort som obligatoriskt ämne. Dessa ämnen baseras helt på medfödd talang rent betygsmässigt på ett helt annat sätt än vad resten av ämnena gör. (Signatur wushu, Sweclockers, 2008)

Estetisk verksamhet (gymnasiet): Jag minns INGENTING av vad vi gjorde på dessa lektionerna. Det enda jag vet är att jag fick ett VG som drog ner mitt snitt. Tack för den. (Signatur eleni, Kolozeum, 2009)

lektionerna är mer som dagis! haha [sic.], endast glid. ta den kursen om du inte vill lära dig nått vettigt (Signatur tical, Whoa 2010)

På min skola iaf [sic.] så sa väl det mesta sig självt. Bild innebar sitta och rita. Teater var leka teater. Musik var spela musik. Tror inte du ska behöva några förkunskaper, men klart att det underlättar lite. Dock kommer du inte vara den enda som inte kan spela ett instrument, så läraren kommer lägga sig på en ganska låg nivå antagligen. För att få MVG behöver du bara visa att du är engagerad och positiv typ, och kanske att du lärt dig nåt också. (Signatur C-ro, Whoa 2010)

⁶ Dator- och teknikforum.

⁷ Hip-hopforum.

⁸ Träningsforum.

4 Metod

I min studie har jag använt mig av intervjuer med gymnasieelever som har valt eller står i stånd att välja kurser. Jag anser att ett fåtal intervjuer var en passande metod efter uppsatsens syfte och omfattning, då ”enstaka händelser och skenbart små detaljer kan tillmätas mycket stor vikt.” (Thurén, 2007, sida 112).

Då syftet med arbetet var att ta del av gymnasieelevers resonemang kring meritpoäng och valbara kurser (främst Estetisk verksamhet och meritpoängskurser) var det viktigt att låta just deras röster bli starka i studien. Detta ville jag göra genom gruppintervjuer. Jag ansåg det vara en fördel att hålla intervjuerna i gruppform för att det gav mig en möjlighet att lyssna och ta del av hur diskussionen går bland gymnasieelever i ämnet. Vid en gruppintervju kan sociala effekter och samspel som leder fram till svaren demonstreras i högre grad än annan intervjuform (Kvale, 1997). I gruppintervjun finns även i större utsträckning än exempelvis enskilda intervjuer plats för ”spontana och känsloladdade uttalanden om det ämne som diskuteras” (ibid., sida 97), vilket är till fördel för mitt arbete. Detta då svaren har möjlighet att bli mindre konstruerade efter vad informanten tror att intervjuaren vill höra, och hellre uttrycker den egna åsikten i en diskussion.

Det var viktigt för studien att informanterna läste på högskoleförberedande gymnasieprogram, då det främst är dessa som blir påverkade av meritpoängssystemet vid val av kurser. Jag ville därför hitta ungdomar som läste på olika typer av högskoleförberedande gymnasieprogram för att minska risken att få alltför inriktningstypiska svar och istället ha möjlighet att ta del av en bredare diskurs. Jag ansåg det även vara viktigt för arbetets syfte att intervjua elever ur olika årskurser i gymnasiet då de väljer kurser efter olika premisser. Elever i årskurs ett ingår i den nya reformerade gymnasieskolan och elever i årskurs två och tre läser fortfarande enligt den gamla gymnasieskolans förordning. Resonemanget från elever i senare årskurser var av vikt i studien, trots att de läser efter en annan förordning. De hade nämligen haft tid att sätta sig in i systemet kring valbara kurser och hade även gjort val av kurser, något som elever ur första året generellt inte hade hunnit med än under den tiden intervjuerna skulle hållas.

Jag strukturerade intervjuerna efter tre teman, nämligen kunskap kring meritpoäng, inställning till meritpoäng och att välja kurser med eller utan meritpoäng. Under dessa teman fanns några huvudfrågor med tänkbara följdfrågor. Då jag ville ta del av resonemanget kunde det tänkas att dessa

följdfrågor skulle komma att varieras efter hur samtalet gick, men jag förberedde ändå följdfrågor som troligtvis kunde vara nyttiga för undersökningen och för att föra samtalet vidare.⁹ Min ambition var att i både huvudfrågor och följdfrågor försöka lägga tyngdpunkt på hur- och varför-frågor snarare än vad-frågor, för att få informanternas spontana beskrivningar istället för tillgjorda förklaringar (ibid.).

4.1 Genomförande

Intervjuer skedde vid två tillfällen med olika typer av informanter vid varje tillfälle. I den första intervjun deltog två ungdomar på Naturvetenskapsprogrammets (NA) andra år, i den andra intervjun deltog fem ungdomar från Teknikprogrammets (TE) första år. Eleverna gick alla på en och samma skola, en kommunalt driven skola i Stockholm. Jag anser att NA och TE är två program som skiljer sig tillräckligt ifrån varandra för att ha elever som kunde ge mig den bredare informationen jag ville åt.

Min första tanke var att elever från olika program och inriktningar skulle utgöra en intervjugrupp, för att få en mer nyanserad och bred information. Vid ett samtal med inriktningsledare för NA på gymnasieskolan ändrade jag mig dock och valde att ha elever från samma klass och inriktning som informanter per grupp, detta av två anledningar. Den första att eleverna med större sannolikhet känner varandra om de till vardags går i samma klass och därvid kan tänkas vara mer frispråkiga och öppna vid en diskussion, den andra att det underlättade arbetet rent schematekniskt att få ihop en grupp att intervjua. Jag är av den uppfattningen att jag ändå fick en nyanserad och bred information då de två grupperna som intervjuades kom från skilda program och årskurser, även om grupperna var för sig var något homogena.

Båda grupperna intervjuades under dagtid i skolans lokaler. Intervjun med natureleverna skedde i ett grupprum på skolan, medan intervjun med teknikeleverna skedde i ett klassrum på skolan. Intervjun med ungdomarna från NA pågick i ungefär sextio minuter. Teknikelevernas intervjustund varade endast i ungefär trettio minuter, detta då dessa elever inte hade lika mycket erfarenheter och åsikter i ämnet som de äldre eleverna på NA.

Vid båda tillfällena var endast jag och informanterna närvarande i lokalen. Samtalet spelades in på en diktafon, detta för att jag ville undvika att föra anteckningar. Jag såg nämligen en risk i att anteckna under samtalet, då det kunde medföra att jag tappade fokus på samtalet och därmed missa väsentlig

⁹ Se bilaga 1.

information. Jag såg diktafonen som ett bra verktyg att använda för att eliminera den risken. Det visade det sig också vara. Jag kände mig närvarande vid båda intervjutillfällena och kunde aktivt lyssna på samtalet som fördes.

De båda inspelade intervjuerna transkriberade jag sedan. Arbetet gick till på så sätt att jag noggrant lyssnade igenom intervjuerna flera gånger och skrev ned samtalen ord för ord. Detta upplever jag var viktigt för min analys av materialet då det förminskade min egen omtolkning av svaren. Därtill hjälpte det mig att citera korrekt.

Jag bearbetade och analyserade till sist det transkriberade materialet för att komma åt det mest värdefulla och för mig användbara stoffet. Först markerade jag direkt relevanta svar efter syftet så att dessa lättare kunde hittas vid mina genomläsningar av materialet. Sedan analyserade jag svaren med olika utgångspunkter. För att inte missa värdefull information tog jag naturligtvis hänsyn till alla svar jag fått, och inte endast till de som jag markerat som intressanta vid de första genomläsningarna. Detta redovisas i kapitel 5.

4.2 Reflektioner kring vald metod

Efter de genomförda gruppintervjuerna upplever jag att jag fick den diskussion och de spontana uttrycken jag var ute efter. Jag kunde höra hur eleverna ville uttrycka sitt resonemang i gruppen samt följa upp andras åsikter med sina egna. Däremot kunde det också finnas stunder av tystnad då informanterna väntade in varandra och ingen tog steget att ge första svaret. I de tillfällena fick jag vända mig till en person i gruppen, eller formulera om frågan. Detta kan tänkas ha påverkat resultatet. Om jag hade varit en mer erfaren intervjuare kanske jag lättare hade kunnat formulera frågor eller skapa atomsfär för att undvika tystnad.

Jag tänker att det i gruppssammanhang lätt kan skapas hierarkier och känslor av att någons åsikt är viktigare än någon annans. Jag upplevde inte att detta hände under intervjutillfällena i denna studie, men det kan hända att det skapades hierarkier under intervjuerna som jag inte var medveten om eller märkte något av. Om detta hände utan att jag uppmärksammade det finns det stor risk att resultatet påverkades och att metoden inte var ultimat efter syftet. Jag hade ändå en ganska stark känsla av att eleverna vågade uttrycka det de ville ha sagt, och tror och hoppas att jag har sluppit denna risk.

I denna studie hade jag kunnat välja att använda exempelvis enkäter eller individuella intervjuer i stället för vald metod. Enkäter hade haft sin fördel då tiden för arbetet var begränsad. Jag hade lättare och snabbare kunnat nå flera röster (ibid.). Däremot hade jag haft svårare att ta del av resonemanget och tankebanorna hos eleverna i ämnet, då jag upplever att enkäter sällan lämnar utrymme för den typen av svar.

Individuella intervjuer hade gett den enskilda eleven större utrymme att uttrycka sig och jag som intervjuare hade haft full fokus på just dennes åsikter och tankar. Men återigen var jag rädd att missa just värdefulla åsikter och delar i resonemanget om jag hade valt denna metod. Då jag inte är en skicklig och erfaren intervjuare var jag dessutom rädd att jag skulle agera för mycket i intervjun för att skapa en diskussion (som jag ju var ute efter i gruppintervjuerna), vilket hade färgat resultatet avsevärt. Så jag valde bort även denna metod på grund av en misstanke om att inte riktigt nå syftet samt för få erfarenheter av att själv vara intervjuare.

5 Resultat och analys

I kapitlet som följer ämnar jag att redovisa resultatet av mina intervjuer följt av sammanfattande analyser av resultatet. Redovisningen sker efter den ordningen att först delge informanternas inställning och reaktioner på meritpoäng och sedan detsamma på kursen Estetisk verksamhet. Detta för att nå syftet med undersökningen – att ta del av resonemanget kring de båda faktorerna för att klarlägga meritpoängens inverkan på valbara kurser och att välja kursen Estetisk verksamhet.

Det finns faktorer som kan ha påverkat resultatet. En sådan är valet av informanter. Ungdomarnas socioekonomiska tillhörigheter, lokala tillhörigheter och etniciteter spelar in i resultatet (Sandell, 2007). Det är alltså möjligt att mitt resultat sett annorlunda ut om undersökningen exempelvis gjorts i en annan del av landet. Det faktum att undersökningen gjordes med informanter från endast två program kan också ha påverkat resultatet. Om elever från alla gymnasieskolans sex högskoleförberedande program fick komma till tals kan det hända att resultatet sett annorlunda ut. Jag vill ändå hävda att resultatet av min undersökning är av vikt till syftet, då eleverna gick på olika program och årskurser.

I intervjun med elever från NA:s andra år deltog Adam och Beatrice (fingerade namn) och i intervjun med elever från TE:s första år deltog Alex, Björn, Calle, David och Erik (fingerade namn). Jag hade önskat en större genusspridning, men det var dessa elever som tackade ja till att delta i intervjuerna och jag ansåg det viktigt att eleverna själva ville delta i studien. Det kan tänkas att jag fått en annan spridning av killar och tjejer om jag inte hade valt TE som ett av urvalsprogrammen, då TE är ett program som till stor del väljs av killar (ibid.).

5.1 Meritpoäng

I detta avsnitt redogörs gymnasieelevernas tidigare erfarenheter av, tankar kring och åsikter om meritpoäng. Första delen utgörs av informanternas kunskap kring meritpoängssystemet medan andra delen förklarar hur eleverna tycker att systemet inverkar på deras kursval och skolgång. Detta följs upp av en sammanfattande analys.

5.1.1 Empiri

Informanterna fick svara på vad de vet om meritpoäng, och om de vet vad som är tanken med meritpoängen. Adam och Beatrice visade sig ha relativ god kunskap om meritpoängen, medan eleverna i ettan hade en mera osäker framtoning. Tvåorna hade god koll på vilka kurser som var meritpoänggivande och inte, även hur mycket meritpoäng man som mest kan tillräkna sig. Adam och Beatrice var också insatta i att det var skillnad på meritkurser och områdeskurser – något som de är den sista elevkullen att behöva vara insatta i.

För eleverna i ettan var meritpoäng ett begrepp de flesta kände igen, men få av dem visste vad de var bra till och hur de kunde använda sig av dem. Erik var en i gruppen som hade hört talas om begreppet och snappat upp lite information.

Erik: Det är något man behöver för högskolan kanske? Nä, jag vet inte..

Liv: Ja, helt riktigt. Har ni hört hur man får tag på dem? Eller på vilket sätt man behöver dem till högskolan?

Erik: Språkval...kanske.

Vidare pratade vi i gruppen om att även matematik var meritpoänggivande. Ettorna nämnde inget om meritpoäng för områdeskurser. Jag fann det direkt onödigt att ta upp saken med dem, då det är något som är oväsentligt för dem.

Jag frågade informanterna om de visste något om varför meritpoäng har införts. Här hade både ettorna och tvåorna inga självklara svar, men de förde resonemang kring det som liknar resonemanget som ledde till beslutet. Angående språkstudier svarade Beatrice så här:

Beatrice: [...] det är väl därför de [regeringen] vill få gymnasieelever att bli mer motiverade till att fortsätta läsa sitt språk eller fortsätta i alla fall läsa engelska. För det är ju så viktigt att kunna kommunicera med andra länder i dagens samhälle, så..

Även ettorna har en idé om att meritpoängen är till för att motivera elever till att läsa språk och matematik just för att det anses vara viktigt ämnen.

Alex: Det är mer efterfrågat kanske? [...] Att man vill ha fler som är bra på matte.

I båda intervjuerna menar eleverna att de har uppfattat att matematik- och språkkunskaper är eftertraktat och något som den svenska regeringen vill uppmuntra elever att läsa. Beatrice och Adam hade båda tolkat det som att det finns en oro hos regeringen att svenskarnas matematikkunskaper är för låga internationellt sett, och diskuterade detta i intervjun.

Beatrice: Och matematiken är väl också, har man ju läst i tidningen, att ja nu sänks det och nu är alla, inte dåliga men...

Adam: Nej precis. Men de har ju ändrat högskoleprovet och allting, och lagt till extra matte och...

Beatrice: Mm precis. Så att det är väl också nånting som många tycker är jobbigt, och då försöker de få elever att bli mer motiverade till att välja matematik.

Generellt så var ettorna trevande i sina svar vad det gäller kunskap om meritpoängen, och tvåorna mer säkra på sina kunskaper kring dem. Jag anade att detta var något som enbart hade susat förbi ettorna, och inget de varken hade blivit serverade att ta del av än eller varit särskilt angelägna att ha tagit del av. Tvåorna däremot, som redan hade börjat välja kurser med sina valbara poäng, hade fått sig en rätt klar bild av vad meritpoäng var och vad de har för funktion.

Adam och Beatrice i år två menade att informationen kring meritpoängen har varit avgörande för dem för att förstå systemet, och för att kunna utnyttja den till deras egna fördelar därefter. De förklarade hur de hade fått god information från studie- och yrkesvägledare på skolan samt lärare i kurser de var intresserade av att läsa. De kunde även se att studiekamrater som inte själva aktivt tog del av informationen hade svårare att förstå systemet.

Beatrice: Mm, det var väldigt tydligt tycker jag. Eller, för rättare sagt för dem som var intresserade av det, gav det något.

Adam: Ja, precis

Liv: Mm...

Beatrice: Men de som inte brydde sig eller så...det är ju klart att det inte gav så mycket, för att dom...då.. Om man inte sätter sig själv, alltså sätter sig in i det så..

5.1.2 Att välja kurser

Eleverna fick frågan om meritpoängen har en avgörande betydelse när det gäller att välja kurser. Adam och Beatrice menade båda två att meritpoängen i de flesta fall hade det. I deras program läser de redan extra språk och avancerade matematikkurser, och de var glada att få med sig meritpoängen därifrån. De, till skillnad från eleverna i årskursen under, har fler meritpoäng att hämta med hjälp av områdeskurser och de berättade att så

långt det går försöker de att välja områdeskurser. Både Adam och Beatrice menar att de har försökt att hitta områdeskurser som ger meritpoäng till så många utbildningar som möjligt, då de ännu inte är riktigt säkra på vilken eller vilka utbildningar de är intresserade av att läsa på högskolenivå.

Adam: [...] och då står det där, allt det här med behörighetsområden, vilka kurser som ger poäng för vilka, och då, det jag såg var ju att på den kursen som jag valde den här terminen var Psykologi A

Liv: Ja...

Adam: Och då såg jag ett samband på att den finns med i många behörighetsområden som en kurs som ger meritpoäng.

Liv: Ja, precis.

Adam: Så jag tog den. Både för att jag har hört gott om den och för att den ger poäng för många utbildningar.

[...]

Beatrice: För att det är en stor del ändå, och alla har tjatat ”Åh meritpoäng, meritpoäng” liksom. Så då har man ju blivit väldigt dragen. Men samtidigt så har jag ju ändå varit intresserad, jag har också valt Psykologi A.

Beatrice menar att under perioden som kursvalen ska in har det varit en aktiv diskussion mellan elever om meritpoäng, vilka kurser som ger meritpoäng och liknande. De påpekar båda två att man som elev blir påverkad av vad andra elever ska välja och att det känns viktigt att få med sig kurser som ger meritpoäng, för att vara på den säkra sidan. Adam beskriver det så här:

Adam: [...] Vissa tar ju kurser dom har hört är väldigt enkla som ger meritpoäng på många utbildningar...som..

Beatrice: Eller så tar de kurser enkla kurser bara för att slippa plugga också.

Adam: Ja, precis. Många har ju hört det här med att filosofi ska vara enkelt, också har dom tagit det och..

Adam och Beatrice förklarar hur många elever försöker välja sina kurser väldigt strategiskt efter att med minsta möjliga ansträngning få en god utdelning i höga poäng. De menar att en kurs som Filosofi kanske inte lockar så många egentligen, men kursinnehållet blir mindre viktigt om kursen ger meritpoäng, när den dessutom har ett rykte om sig att vara en mindre krävande kurs. Jag frågar om det då verkligen är så att meritpoängen som kursen ger är viktigare än innehållet och får då till svar från båda att det i många fall är så.

Ettorna på TE hade mindre att säga om att välja kurser. De hade vid intervjuens tid inte börjat sätta sig in i kursvalen än och det var ännu några veckor kvar för dem innan kursvalen skulle vara inlämnade. Men både Alex och Björn menade att meritpoängen lockar, även om de i intervjuens läge inte visste så mycket om dem. De var ännu inte säkra på om meritpoängen kommer att vara avgörande vid deras val, men de uttryckte att det var värt att tänka på och att skaffa sig mer information kring. Alex säger så här:

Alex: [...] om man kommer in på en bra högskola ja då är det ju värt.

Vid frågan om extra meritpoäng ger en extra morot till att fortsätta med sitt språk från grundskolan säger Björn att det visst ger det.

Det var ingen utom Alex bland ettorna som uttryckte att de ens hade börjat fundera på valbara kurser än. Men Alex menade att han ville använda sina valbara poäng till kurser som han var intresserad av, såsom programmering och nätverk. Han uttryckte att det var sådana kurser han kunde ha nytta av och som angränsade till hans programval. Vidare säger han:

Alex: [...] Så jag får lite glöd så där. Kämpa.

Han menar att i dagsläget ser han sina valbara kurser som något han vill få utlopp för sina intressen i, samt att få en fristad i från andra ämnen som kanske är mer påtvingade.

Jag frågar tvåorna om någon av dem har valt bort någon kurs för att den inte ger meritpoäng. Adam svarade att han hade gjort det. Han var intresserad av att läsa Företagsekonomi A, och tyckte att det verkade vara en intressant och användbar kurs. När han sedan fick information kring att den inte var meritpoänggivande, utan han var då tvungen att läsa Företagsekonomi B också för att få meritpoäng (som områdeskurs till vissa utbildningar) valde han att inte läsa företagsekonomi alls.

Adam: Och sen fick jag veta att den inte ger poäng ifall man inte läser företagsekonomi B också.

Liv: Just det.

Adam: Och då...(skratt)...slopade jag den lite grann på en gång, och slängde den i soporna.

[...]

Adam: [...] Jag skulle inte ha orkat att läsa Företagsekonomi B, för i fall Företagsekonomi A nu inte skulle vara kul, och då skulle jag ändå fortfarande vara tvungen till att läsa Företagsekonomi B för att få något ut av det.

Adam antyder här att hans intresse av kursen Företagsekonomi A och dess innehåll inte är lika avgörande som meritpoängen han kan få för andra kurser. ”Att få något ut av det”, som Adam säger, syftar direkt till att få höga poäng att konkurrera med – inte att få med sig värdefull kunskap till sitt framtida liv. Han beskriver här ett exempel på vilken strategi han följer kring sina kursval. Jag frågade om han hade ångrat sitt val att rata kursen, vilket han menar att han inte har gjort.

5.1.3 Analys

Min undersökning säger att eleverna är beredda att välja kurser efter regeringens intentioner. Meritpoängen är en tillräcklig satsning från regeringens sida – och morot från elevernas sida – för att eleverna i större utsträckning ska välja de kurser regeringen vill att de ska läsa. Undersökningen stärker också HSV:s slutsats i rapporten som nämndes i kapitel 4 (HSV, 2011); att elever i hög grad väljer kurser med meritpoäng och lyckas skaffa sig maximalt med meritpoängpåslag (HSV, 2011, sid 52).

Jag tolkar eleverna jag har samtalat med som att de har en intuition om vad regeringen har för syfte med meritpoängen – men inte mer än så. De har en idé och en vag uppfattning om att ämnena som ger meritpoäng anses vara viktiga ämnen, och har själva några förklaringar till varför de anses viktiga, men de ifrågasätter det inte. Bland eleverna verkar det varken finnas någon skepticism till att ämnena har blivit särskilt uppmärksammade eller någon övertygelse kring att det är rätt sätt att uppmärksamma dem. Jag får uppfattningen att de litar blint på att ämnena som ger meritpoäng är ämnen som bör och ska studeras.

Eleverna understryker också i undersökningen att det är de faktiska meritpoängen som är målet, och inte ämnet i sig. De antyder att ämnena visst anses vara viktiga för samhällsutvecklingen och deras egen framtid, men att det är meritpoängen som ämnet ger som är den främsta anledningen till att de läser kursen. I ett vägskäl mellan att välja en kurs som är intressant för eleven eller att välja en meritpoängskurs som är mindre intressant, väljer eleven i de allra flesta fall meritpoängskursen. Eleverna ger en antydning om att det är höga poäng som eftersträvas – inte bildningen.

5.2 Estetisk verksamhet

Här följer informanternas resonemang kring kursen Estetisk verksamhet. Till en början behandlas elevernas tidigare erfarenheter av kursen, alternativt tidigare erfarenheter av estetiska ämnen, samt åsikter och tankar kring att kursen inte längre är obligatorisk i gymnasieskolan. Därefter redovisas elevernas tankegångar kring att välja kursen om den skulle finnas som valbar kurs på deras skola, följt av en sammanfattande analys.

5.2.1 Empiri

Att kursen Estetisk verksamhet inte längre är en obligatorisk kurs på gymnasieskolan var något som eleverna i båda intervjugrupperna visste om innan intervjun skedde. En skillnad de två grupperna åt var att eleverna ur TE, som läser i den reformerade gymnasieskolan, inte kommer att ha kursen som ett obligatoriskt inslag, medan tvåorna ur NA redan hade läst kursen.

Detta på grund av att de läser enligt den gamla skollagen (SFS 1985:1100) och alltså ingår i deras program bland kärnämnen.

Teknikeleverna hade således ingen erfarenhet kring kursen, men då de läst estetiska ämnen i grundskolan kunde de ana vad det var för typ av kurs, utan att ta del av kursplan och liknande. På frågan om vad de tyckte om att kursen inte längre är obligatorisk fick jag detta svar av Björn:

Björn: Det är nog bra att den är borta tror jag.

Liv: Det tycker du är bra.

Björn: Ja.

Liv: Ja, för hur tänker du liksom?

Björn: Nej, jag tänker mera tid för andra ämnen.

Liv: Jaha..

Björn: Som är intressantare.

Även Erik stämmer in i att det är positivt att kursen inte längre är påtvingad som gymnasiegemensamt ämne. Han menar att det skulle ta för mycket tid på schemat och därmed inkräkta på den tiden han vill lägga på andra ämnen eller vill vara ledig. Calle säger så här angående tiden kursen skulle ha tagit:

Calle: Ja, alltså, jag skulle tycka att det var ok om vi hade kvar, men kanske inte om vi hade lika mycket matte och sånt där.

I mitt samtal med Calle upplevde jag att han menar att han gärna skulle ha kvar kursen som obligatoriskt ämne, om det inte skulle bli på bekostnad av andra ämnen. Han menar att de läser en rad andra ämnen, såsom matematik, som han hellre vill lägga sin tid på. Jag kan också ana att Calle menar att han skulle kunna tänka sig att ha mindre matematik, eller liknande ämnen, bland sina kurser för att kunna ha kvar Estetisk verksamhet som obligatorisk kurs. En liten omstrukturering av kurserna.

Adam och Beatrice, som har läst kursen, ställer sig också positiva till att kursen är borttagen som obligatoriskt inslag i gymnasieprogrammen, även om de står lite i gränslandet och väger huruvida det var ett bra beslut eller inte. De pratar båda om att det är bra att ”få ut sin kreativa sida på något sätt” (Beatrices ord) och att det inte ska krävas att man ska gå ett estetiskt program för att läsa estetiska ämnen.

Samtidigt kan de alltså se att beslutet har fördelar. Adam och Beatrice menar båda att de fick en känsla av att kursen var ”oseriös” när de läste den, att det inte var fokus på lektionerna och liknande.

Beatrice: Alltså dels så tänker jag, de lektionerna var ju ganska blajiga.

Liv: Ja...?

Adam: Ja.

Beatrice: Då känner jag att de inte gav så mycket till alla. De var inte så seriösa, utan alla tog det ganska oseriöst och..

När jag frågar eleverna om de vet varför, eller har någon idé kring varför, ämnet har tagits bort bland de gymnasiegemensamma ämnena får jag liknande svar i från båda grupperna. Som de tidigare har varit inne på anser de att kursen tar för mycket tid från andra ämnen, alternativt ligger för långt ifrån de andra ämnena. Eleverna upplever det som att det är ett allt för stort gap mellan de estetiska ämnena och natur- eller teknikämnena, vilket gör det svårt för dem att se ett sammanband mellan dem, och därtill att känna sig motiverade till att ta sig tid till kursen.

Beatrice: Och då blev det väl mer att de [lektionerna] inte var så seriösa, och att de [regeringen] tog bort dem, för de gav inte så mycket, tror jag. Men sen kan det ju också vara för att, just för att går du natur så ska du gå natur liksom, och inte läsa estet. För att alla liksom kanske inte gillar att vara i estetiskt verksamhet, och då kan de inte få högt betyg i det.

Liv: Mm...nej...

Adam: Ja, precis.

Beatrice: För att det är så off från sin linje, för har man valt natur så kanske man vill gå natur.

Vidare menar Beatrice att Estetisk verksamhet också har varit en bromskloss i betyget för elever på NA. Hon menar att det är en kurs som inte alla på NA kan få högt betyg i, eftersom den ligger långt från deras inriktning, vilket drar ner meritvärdet.

Beatrice: Man kanske inte var så bra på bild, eller slöjd, eller musik i..och just därför så valde man natur. Men då måste man läsa det här ämnet, som man kanske bara får G i, fast alla andra ämnen får man MVG i, och ja...överdrivet sagt så.

Tvåorna får vidare frågan om de har någon idé om varför ämnet kan ha varit obligatoriskt förut. Både Adam och Beatrice tvekar inför frågan, och de får fundera ett tag innan de kan komma på någon anledning. Adam uttrycker sedan att han misstänker att det kan ha varit för att alla ska få prova på olika saker, trots att man har valt exempelvis NA. Han menar att ämnet fanns som en chans att upptäcka om man har en estetisk sida som man vill utveckla, och i så fall ha chans att byta program till estetiska programmet eller vidareutbilda sig senare.

5.2.2 Att välja kursen Estetisk verksamhet

Båda grupperna, även naturtvåorna som har läst kursen, fick frågan om de kan tänka sig att välja Estetisk verksamhet som den såg ut i gårdagens gymnasieskola. I båda grupperna fick jag ett enväldigt ”Nej” till svar. Alex i teknikettan menar att kursen inte behövs, då kunskaperna man har fått med sig i grundskolan räcker för att fortsätta att ha de estetiska ämnena som fritidsintressen, om man skulle vilja det. Han menar att det är bättre att lägga tid och poäng på andra kurser i gymnasiet, och spela musik eller måla hemma.

När jag frågar om någon skulle kunna tänka sig att välja kursen om den gav meritpoäng fick jag lite annorlunda svar. Erik menar att han kanske skulle kunna tänka sig att välja den då, och medger att det är meritpoängen som lockar. Både Adam och Beatrice menade också att det då helt klart var värt att tänka på. Beatrice, som tidigare i intervjun har berättat att hon gillar musik och har sjungit mycket i kör, svarade på frågan så som följer:

Beatrice: Kanske. Ja, jag tror faktiskt det. För jag skulle tycka att det var ett lätt ämne att få bra betyg i, jag skulle tycka att det var roligt, jag skulle få meritpoäng för den, så att..

För henne skulle det ha varit ett lätt sätt att bättra på sitt meritvärde, menar hon, då hon har fallenhet för ett av de estetiska ämnena man får välja på i kursen Estetisk verksamhet, och hon skulle dessutom vara intresserad av innehållet i kursen.

5.2.3 Analys

Min undersökning är enig med Skolverkets undersökning från 2000, som Anita Ferm refererar till i sin utredning (Ferm, 2007, sida 237); Estetisk verksamhet är en kurs som inte är väsentlig i förhållande till program och inriktning för många elever, samt att kursen tar för stor plats och för mycket tid från elevernas andra kurser. Eleverna som jag har intervjuat understryker tydligt att det finns ett väldigt lågt intresse för kursen och att den inte är saknad som obligatorisk kurs.

Elevernas resonemang i min studie, och även resonemangen som finns att följa på olika diskussionsforum på Internet, går sällan ut på att kursen skulle kunna vara en plats att underhålla sitt kreativa tänkande, som exempelvis de två stora lärarfackförbunden (Läraryrket, 2009; LR, 2010) och Sven-Eric Liedman (Liedman, 2011) menar. Allt oftare talar eleverna om att en kurs som Estetisk verksamhet snarare är till för ”de som redan är bra på estetiskt och kreativt tänkande”. Eleverna menar att det är en kurs som ofta stör betygsflödet som de skapat sig i kurser som ligger närmare deras inriktning och intresse. Har man valt natur, har man valt natur. Är man bra på exempelvis musik eller bild ska man gå det estetiska programmet. Alternativet är att pyssla med estetiska ämnen på fritiden.

Det framgår även från elevernas resonemang att kursen endast blir ett tänkbart val om den skulle ge meritpoäng. Men även där menar eleverna i undersökningen att det inte skulle vara för att utveckla ett kreativt tänkande, som skulle kunna bidra till en positiv samhällsutveckling – vilket tidigare nämnda kritiker menar – utan för att skapa sig en möjlighet att höja sitt meritvärde.

6 Slutsats

Mitt arbete antyder att gymnasieelever väljer kurser efter regeringens intentioner, det vill säga meritpoängskurser, och att eleverna har tolkat att de utvalda kurserna är viktiga ämnen för samhällsutvecklingen. Vidare ger min undersökning en anvisning om att det ändå inte är ämnenas innehåll och den kunskap kurserna ger som är ett avgörande faktor vid val, utan poängen de ger. Min studie pekar åt att elever på högskoleförberedande program i dagens gymnasieskola ofta resonerar i poängtermer och hur viktigt det är att komma ut med ett högt meritvärde, snarare än att ha med sig väsentlig kunskap till eventuell högre utbildning.

Min frågeställning kring hur attraktiv en kurs som liknar Estetisk verksamhet är i dag, med tanke på meritpoängssystemet, har också belysts under arbetet. Detta har lett till en indikation om hur gymnasieelevers tankegångar går i frågan. Eleverna som kommit till tal i min studie för ett resonemang om att det finns ett intresse av att välja en kurs som Estetisk verksamhet med premisserna som råder. Meritpoängssystemet verkar spela en roll i detta intresse. Men något tyngre väger ändå för eleverna i studien att kursen anses för oseriös och för segregerad från många elevers vardag på gymnasiet. Detta resultat var inte något jag hade förväntat mig att se när undersökningen startade.

7 Diskussion

Min undersökning, HSV:s rapport (HSV, 2010) och utbildningsminister Jan Björklund (Björklund, 2011) säger samma sak: gymnasieelever i dagens gymnasieskola väljer kurser efter regeringens intentioner. Meritpoäng ska vara ett incitament – och de är ett incitament. Eleverna blir extra motiverade genom meritpoängen att läsa kurser som av regeringen anses viktiga för Sveriges utveckling. Trots det, från regeringens sida, lyckade resultatet står jag något frågande om det ändå är rätt sätt att uppmuntra elever att läsa de speciellt utvalda ämnena via meritpoäng. I min diskussion vill jag förklara varför.

Under mitt arbete med denna undersökning blev jag mer och mer funderad kring vad det egentligen är som uppmuntras med ett meritpoängssystem. Utbildningsministern menar att meritpoängen uppmuntrar ansträngning i mer krävande kurser i gymnasieskolan (ibid.). Jag undrar om det inte uppmuntrar till poänghets och till att ta bort fokus från ämnet. För hur kommer det sig att eleverna inte valde kurser som matematik och språk innan meritpoängen infördes? Var det bara lathet? Har verkligen meritpoängen fått eleverna att ändra inställning till ämnena?

Jag upplever meritpoängen som ett sätt att lägga över ett för stort ansvar på eleverna. Uppenbarligen valdes inte ämnena i tillräckligt stor utsträckning innan meritpoäng infördes, och för det får endast eleverna ta på sig ansvaret. Men återigen; var det bara av lathet som eleverna inte ville läsa ämnena tidigare? Eller kan det ha varit så att kurserna inte var tillräckligt intressanta och givande tidigare? Kanske är det kurserna i sig som behöver utvärderas och omformas. Vem är det egentligen som ska anstränga sig – den som *har* kunskapen eller den som ska ta emot den? I detta läge erfar jag en stor risk att meritpoängen uppmuntrar mer till poäng än kunskap.

Med hjälp av meritpoäng ska alltså svenskarna bli bättre på matematik och språk, vilket behövs för en positiv samhällsutveckling. Men vilka är det man uppmuntrar? Jo, de som har planer på att söka sig till högre studier, det vill säga elever som troligtvis redan är motiverade att läsa ”tyngre” ämnen. På dagens reformerade gymnasium finns dessa elever på de högskoleförberedande programmen, segregerade från eleverna på yrkesförberedande program som ej får ut just något extra av att läsa extra matematik eller språk. Vad ska motivera eleverna på yrkesförberedande program att läsa dessa kurser? Är inte franska lika viktigt för en blivande barnskötare som en blivande jurist?

Jag misstänker alltså att meritpoängen främst motiverar de elever som redan är motiverade. Det är ett sätt att säga till de motiverade eleverna att 20,0 poäng inte duger som meritvärde längre – nu är det 22,5 poäng som gäller. Det är ett sätt att säga till de studiemotiverade eleverna att det finns ytterligare fler poäng att hämta – inte mer kunskap. Jag tolkar eleverna som att de lydigt säger ja till att läsa kurser med meritpoäng, och tror att det är jakten på den högre utbildningen som är svaret – inte den kunskap de ska ha med sig dit. De lydiga och motiverade eleverna tar på sig ansvaret att läsa kurserna men inser inte att det är *kursinnehållet* de förväntas slåss med senare, utan tror att det är poängen de ska slåss med.

”Det måste löna sig att plugga!” säger utbildningsminister Björklund (Björklund, 2007). Han syftar till att det måste löna sig att plugga de viktiga kurserna som ger meritpoäng, *på det sättet som kurserna är utformade idag*. Eleverna får därmed en uppgift att anpassa sig till kursernas utformning och klara av dem därefter. Min undersökning har visat att eleverna i gymnasieskolan verkligen har tagit till sig den uppmaningen. Ett ämne är ett ämne för gymnasieeleverna. Därmed är en kurs som Estetisk verksamhet inget alternativ för elever på exempelvis NA eller TE. De estetiska ämnena ligger för långt från deras verklighet, och är för segregerad från deras övriga undervisning. Argumenten som lärarnas två huvudfackförbund (Läraryrket och LR) och Sven-Eric Liedman kommer med – som jag personligen samtycker med – håller inte för dagens gymnasieskola. Det helhetstänket de har finns inte i gymnasieskolan, att estetiska lärprocesser kan främja andra ämnen och kunskaper. Eleverna får sällan en möjlighet att vara i närheten av det helhetstänket. En kurs är en kurs, ett ämne är ett ämne. Om argumenten för att Estetisk verksamhet behöver vara kvar som obligatorisk kurs i gymnasieskolan ska hålla måste gymnasieskolan

reformas igen, anser jag. Det finns ingen plats för att kombinera ämnena med dagens kursutformning. Ansvaret läggs återigen på eleverna att se den helheten.

Vad gäller beslutet att ta bort kursen Estetisk verksamhet som obligatorisk kurs har min undersökning fått mig att bli mer positivt inställd till beslutet – då gymnasieskolan ser ut som den gör idag. Jag anser det inte rättvist mot eleverna att själva behöva förstå sambandet mellan en god samhällsutveckling och ett kreativt och estetisk tänkande, utan anser att gymnasieskolan som institution ska underlätta och duka upp för det. Som blivande lärare i ett estetiskt ämne vill jag inget hellre än att estetiska ämnen ska nå alla elever på gymnasieskolan som ett led i en god utveckling både på personnivå och samhällsnivå, men på ett mer integrerat sätt än hur det ser ut i dag. Hela gymnasieskolan behövs då formas om, mot en verklighet där kurserna och ämnena möts och hjälps åt att skapa en möjlighet för det kreativa tänkandet.

7.1 Vidare forskning

Jag gick in i arbetet för att ta del av gymnasieelevers resonemang om att välja en kurs som Estetisk verksamhet med dagens förutsättningar. När nu arbetet är färdigt och jag inser att elevernas intresse för kursen verkar vara påtagligt ljust, kanske främst för att kursen ligger så långt från många elevers övriga kurser, är jag nyfiken på gymnasieelevers intresse att få in estetiska processer mer invävt i deras skolvardag. Finns det någon önskan hos gymnasieelever att jobba mer ämnes- och kursöverskridande för att komma åt kunskap? Finns det en möjlighet att ändra innebörden på begreppet ”plugga”?

Referenser

Björklund, Jan (2007), Högre språk- och mattekrav ska ge gräddfil till skolan. *Dagens Nyheter*, 21 februari 2007, hemsida Regeringskansliet:
<http://www.regeringen.se/sb/d/9554/a/77222>

Björklund, Jan (2011), *Jan Björklund presenterar nya antagningsregler till högskolan*, Webpresskonferens, hemsida Regeringskansliet:
<http://www.regeringen.se/sb/d/3209/a/176959> hämtad 21 oktober 2011 kl 14.20.

Ferm, Anita (2008), *Framtidsväg - en reformerad gymnasiskola*, SOU 2008:27. Hemsida: Regeringen <http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/15/87/7ccb8cd4.pdf> hämtad 31 oktober 2011, kl 12.23.

Georgsson, Camilla, Petterson, Sabine (2011) Att bara lappa och laga räcker inte. Debattartikel, *Svenska Dagbladet*, 8 oktober 2011, hemsida Svenska Dagbladet http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/att-bara-lappa-och-laga-racker-inte_6533103.svd hämtad 26 oktober kl. 13.42.

Högskoleverkets författarsamling (2007), *Högskoleverkets författarsamling, nr 8-9*. Pdf.
http://www.hsv.se/download/18.2764fef51171b8fc6f800036/HSVFS-2007_nr8-9.pdf

Högskoleverket (2011): *Högskoleverkets rapportserie 2011: 7 R; Första antagningen med de nya reglerna – en uppföljning av antagningen till höstterminen 2010*. Stockholm: Högskoleverket Pdf.
<http://www.hsv.se/download/18.7433f8012f7262642c80001856/1107R-forsta-antagningen-nya-reglerna.pdf>

Högå, Beatrice (2010), Nya regler missgynnar äldre studenter. Intervju *Rapport*, 12 juli 2010. Hemsida Rapport
http://svt.se/2.22620/1.2074552/nya_regler_missgynnar_aldre_studenter?lid=senasteNytt_675672&lpos=rubrik_2074552 hämtad 31 oktober 2011 kl 09.45.

Kvale, Steinar (1997), *Den kvalitativa forskarintervjun*. Lund: Studentlitteratur. Liedman, Sven-Eric (2011), *Hets! - En bok om skolan*. Stockholm: Albert Bonniers.

Läraryrket (2009), *På helt fel väg - om de estetiska ämnernas framtid i gymnasieskolan*. Hemsida Läraryrket. Pdf.
[http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/bilagor/D1A14A7D6F926232C1257574002741C8/\\$FILE/Rapport_estetiska_ammen_gymnasieskolan_0306.pdf](http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/bilagor/D1A14A7D6F926232C1257574002741C8/$FILE/Rapport_estetiska_ammen_gymnasieskolan_0306.pdf) hämtad 1 november kl 20.51.

Lärarnas riksförbund (2010), *Estetiska ämnen bör vara för alla*. Debattartikel, hemsida Lärarnas riksförbund
<http://www.lr.se/larnasriksforbund/opinionochdebatt/debattartiklar/arkiv/estetiskaamnenb/orvaraforalla.5.4ff660ce12b12fe7dbb80006240.html> hämtad 3 november kl 09.06.

Pagrotsky, Leif (2005), *Regeringens proposition - 2004/05:162*. Pdf.
www.regeringen.se/content/1/c6/04/63/20/c709b01f.pdf hämtad 9 november kl 11.39.

Sandell, Anna (2007), *Utbildningssegregation och självsortering - Om gymnasieval, genus och lokala praktiker*. Malmö: Malmö högskola. Diss.

Schmieder, Nina (2010), Färre idrottslärare i nya gymnasiet. Artikel i *Lärarnas tidning*. Hemsida Lärarnas tidning <http://www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2010/11/15/farre-idrottslarare-nya-gymnasiet> hämtad 4 november kl 11.20.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet (2010), *Fyra år med ökade klyftor - Se upp för dörrarna - dörrarna stängs*. Hemsida Socialdemokraterna. Pdf. http://www.socialdemokraterna.se/upload/val/Val_2010/dokument/stangda_dorrrar.pdf hämtad 31 oktober 2011, kl 10.12.

Svensk författningssamling, Utbildningsdepartementet (1985), Skollagen SFS 1985:1100. <http://www2.notisum.com/Pub/Doc.aspx?url=/rnp/sls/fakta/a9851100.htm> hämtad 15 november kl. 17.58.

Svensk författningssamling (1993), *Högskoleförordning SFS 1993:100* <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19930100.HTM> hämtad 14 november 2011, kl 10.29.

Svensk författningssamling, (2006), Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100) - SFS 2006:1054. Pdf. <http://www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20061054.pdf>

Svensk författningssamling (2010), *Skollag - SFS 2010:800*. Pdf. <http://62.95.69.3/SFSdoc/10/100800.PDF> Svensk författningssamling (2010), *Gymnasieförordning - SFS 2010:2039*. Pdf. <http://62.95.69.3/SFSdoc/10/102039.PDF> Thurén, Torsten (2007), *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.

Wallin, Erik (1997), *Gymnasieskola i stöpsleven - då, nu, alltid: perspektiv på en skolform*. Stockholm: Skolverket.

Hemsidor

Folkpartiet Liberalerna, FP, <http://www.folkpartiet.se/Var-politik/Snabbafakta/Gymnasieskolan/> hämtad 28 oktober, 2011, kl. 18.10.

Skolverket, http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning, hämtat 13 december, 2011.

Sveriges Förenade Studentkårer <http://www.sfs.se/organisationen-sfs> hämtad 26 oktober 2011 kl 13.34.

Utbildningsinfo <http://www.utbildningsinfo.se/sb/d/195/a/750#paragraphAnchor10> hämtad 2 november 2011 kl 10.05.

Diskussionsforum

Kolozzeum (2009) <http://www.kolozzeum.com/forum/archive/index.php/t-125794.html> hämtad 4 november 09.42.

Sweclockers (2008) <http://www.sweclockers.com/forum/91-akademiska-amnen-arbetsliv-och-samhallsdebatt/795440-estetisk-bort-som-karnamne/> hämtad 14 november kl. 10.46.

Woha (2010) <http://www.whoa.nu/forum/ovrigt/blandat/699659/1.aspx> hämtad 4 november kl 10.33.

Bilaga 1

Gruppintervju Meritpoäng

Tema *kunskap* kring meritpoäng

- Berätta vad ni vet om meritpoäng.

Tema *inställning* till meritpoäng

- Varför finns meritpoäng, tror ni?
- Vad förväntar ni er av kurser med meritpoäng?
- Pratas det mycket om meritpoäng bland eleverna? Jämför man? Räkna man poäng? ”Betyg/poängmaxar?”
- Vad har meritpoängen för betydelse för er i framtiden?

Tema *att välja* kurser (med meritpoäng)

- Hur tänker ni när ni väljer kurser?
- Spelade meritpoäng in i valet av kurser? Om så, förklara hur.
- Har någon av er ratat någon kurs för att den inte ger meritpoäng?
 - Vad var det med den kursen, eller de kurserna, som lockade från början?
 - Hur känns valet du gjorde istället? Är du nöjd eller ångrar du dig?
 - Har du på något sätt kunnat ta del av det du ”missade” när du ratade kursen/kurserna, på annat sätt? Var finns den kunskapen att hämta?
- Finns det någon kurs ni önskade gav meritpoäng, som inte gör det i dagsläget?
- Har det varit aktuellt att välja kursen Estetisk verksamhet?
 - Om ja, har du valt den? Är du nöjd med beslutet?
 - Om nej, varför har det inte varit aktuellt?
 - Skulle beslutet, oavsett det faktiska beslutet, för någon av er sett annorlunda ut om kursen gav meritpoäng?
 - Vad är inställningen till att kursen inte längre är obligatorisk? Saknas den som obligatorisk kurs, eller är det en lättnad att den är borta? Vad tror ni ligger bakom beslutet att ta bort obligatoriet? Varför var den obligatorisk tidigare, tror ni?

